

КОНФЕРЕНЦИЯ „ПО-ДОБРИ ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА МЛАДИТЕ ХОРА В ДУНАВСКИЯ РЕГИОН“

(15–17 май 2019, Загреб)

Конференцията „По-добри възможности за младите хора в Дунавския регион“ се проведе в периода 15–17 май 2019 г. в Загреб. Тя беше организирана като заключително публично събитие по проект „EDU-LAB: Ново Дунавско управление за намиране на съответствие между висшето образование и пазара на труда“¹.

Организатори на конференцията, която се проведе под патронажа на Блаженка Дивяк, министър на науката и образованието на Република Хърватия (РХ), и Марко Павич, министър на труда и пенсионната система на РХ, както и на съпътстващите събития бяха Фондация „Знания в труда“ (KaWFound) от Загреб и водещата организация по проекта EDU-LAB – „Европейска фондация за образование“ (EFE) от Щутгарт.

Заключителната конференция, на която присъстваха над 150 участници от сферата на образованието, политиката и бизнеса, осигури платформа за две основни събития:

- Подписване на общ заключителен документ „Дунавска харта за млади таланти“, в който са формулирани препоръки за намиране на съответствие между висшето образование и пазара на труда от представителите на министерства, организациите-партньори по проекта EDU-LAB и други външни заинтересовани страни. Общо 62 институции и организации подписаха в Загреб „Дунавска харта за млади таланти“.

- Представяне на финалната публикация по проекта EDU-LAB, съдържаща резултатите и опита по проекта, натрупан в продължение на две години и половина.

Сред съпътстващите събития бяха петият Управителен комитет на проекта EDU-LAB, последното заседание на партньорския кон-

сорциум, както и тематични семинари, проведени от ръководителите на работните пакети и ангажирани партньори на EDU-LAB, желаещи да покажат напредъка в постигането на по-ефективно съответствие между висше образование и пазар на труда в своите държави, реализиран в рамките и благодарение на проекта. Тридневната програма приключи с така наречения „семинар за капитализация“ на постигнатото по проекта EDU-LAB, който имаше за цел да очертае възможностите за продължаване и надграждане на сътрудничеството между партньорите в бъдеще.

България беше представена в Загреб от всички български участници в проектния консорциум на EDU-LAB – както преки партньори, така и асоциирани². Институтът за изследване на обществата и знанието (ИИОЗ) при БАН беше представляван от своя директор Веселин Петров, който активно участваше в основните и съпътстващите събития.

Проектът EDU-LAB

„EDU-LAB: Ново Дунавско управление за намиране на съответствие между висшето образование и пазара на труда“ стартира на 1 януари 2017 г. Неговата основна цел беше подобряване на институционалния капацитет за засилване на връзката на трудовия пазар с висшето образование, с оглед задържане на повече млади таланти, които да останат да учат и работят в страните по поречието на река Дунав. Специфичните задачи на проекта бяха три и целяха съвсем конкретни промени в страните, обхванати от EDU-LAB: 1) Подобряване на сътрудничеството между бизнеса, висшето образование и публичните органи; 2) Насърчаване на по-нататъшното разработване

и промени на законите за висшето образование и 3) Стимулиране на създаването на професионално ориентирани учебни програми.

„EDU-LAB: Ново Дунавско управление за намиране на съответствие между висшето образование и пазара на труда“ е финансиран по Програма за транснационално сътрудничество „Дунав“ чрез два финансови инструмента, подпомагащи регионалното развитие и сътрудничество, респективно на страните-членки на ЕС и на асоциираните страни.

Една от приоритетните области на Стратегията на Европейския съюз за Дунавския регион (EUSDR) е „Хора и умения“ (PA9), която определя политическите цели в образованието и обучението, пазара на труда и по отношение на маргинализираните общности. PA9 допринася пряко и за постигане на целите на стратегията „ЕС 2020“ в областта на заетостта (75% заетост), образованието (намаляване на процента на отпадналите от училище под 10%; най-малко 40% от 30–34-годишните, които да получат висше или равностойно образование) и бедност и социално изключване (най-малко 20 милиона по-малко хора в социално изключване или в риск от такава).

EDU-LAB като стратегически проект в приоритетната област PA9 директно се фокусира върху нейните ключови елементи чрез развитие на транснационално и междусекторно сътрудничество, разработването на „Нов модел за дунавско управление за повишаване на съответствието между пазара на труда и висшето образование“ и на „Дунавска харта за млади таланти“ като инструмент за ангажиране на всички заинтересовани страни, но и пряко допринася за постигане на целта „ЕС 2020“ за увеличаване в Европа на дела на младите хора със завършено висше образование. Проектът адресира и целите на други политически програми на ЕС като Платформата за образование и обучение на Западните Балкани и е свързана с останалите приоритетни области на EUSDR. Пример за последното е прекият принос на EDU-LAB за развитието на обществото на знанието (PA7), подобряването

на конкурентоспособността на предприятията (PA8) и тъй като се основава на сътрудничеството между политиките, публичната администрация, институциите за висше образование и бизнеса, проектът укрепва институционалния капацитет и сътрудничеството (PA10).

Същественото, което отличава EDU-LAB от всички останали проекти, финансирани по програма „Дунав“, са две негови характеристики. На първо място, това е големият брой партньори, както и асоциирани институции и организации в проектния консорциум: в EDU-LAB участваха 27 институции и организации от 10 европейски страни, сред които Германия, България, Хърватия, Унгария, Румъния, Словакия, Словения, Босна и Херцеговина, Сърбия и Белгия. На второ място, EDU-LAB е единственият проект, насочен към висшето образование и с претенция да предизвика позитивни промени в съответствието между предлагането на кадри от страна на висшето образование и търсенето на съответни професии, квалификации и умения на пазара на труда от страна на бизнес компаниите. Какви бяха приносите и конкретните резултати от проекта?

Нов модел за управление на съответствието между пазар на труда и висше образование

Емиграцията на квалифицирана работна сила е един от най-неотложните обществени проблеми, пред които са изправени страните от Централна и Източна Европа, Югоизточна Европа и Дунавския регион. Новият дунавски модел за управление (NDGM) е разработен от консорциума по проекта EDU-LAB, за да предложи устойчиво решение на този проблем. Същността му се състои в предлагането на висше образование, ориентирано към практиката. Такъв модел позволява в много по-голяма степен образованието и обучението да бъдат приведени в съответствие с изискванията на пазара на труда. Отправна точка на промяната беше моделът на дуално или корпо-

ративно висше образование в Германия („Duales Ausbildung“ на немски език или „Corporate education“ на английски език) без той да бъде предпоставен и/или натрапван.

NDGM предлага конкретни решения за свързване на: базисни знания с решаване на проблеми (*problem-solving*), експертиза с разбиране за системите, теория с практика, аналогови с цифрови форми на учене, индивидуално обучение и самостоятелна работа с кооперативно учене и работа в екип, персонална културна идентичност с мултикултурно разбирателство, (само)разбиране със социално взаимодействие. Новият дунавски модел на управление цели и постига следното:

- Във висшето образование се включва комбинация от теория и практика.

- Ученето през целия живот (*lifelong learning*) е организирано по систематичен и устойчив начин.

- Сътрудничеството между университетите и фирмите в областта на преподаването и научните изследвания е разрешено от закона и подкрепено чрез финансови стимули.

- Основен стимул за университетски изследователски програми и учебни програми, ориентирани към практиката, е сътрудничеството.

- За да комбинират теория и практика, компаниите поемат задължителен и дългосрочен ангажимент и отговорност за процеса на висше образование в партньорство с университетите.

- Образователната система е достатъчно гъвкава и устойчива, за да следва икономическите и социалните предизвикателства и непрекъснатото техническо развитие.

Развитието на NDGM беше съвместна работа на администрациите и участниците в политическия процес (министерства на образованието, министерства по труда и социалната политика, общините), висшите учебни заведения, както и на организациите на работодателите (търговско-промишлени палати) от всичките десет държави-участници от региона на река Дунав. В допълнение, моделът предлага

и практическо ръководство за политиките, институциите за висше образование и бизнеса. Пълното описание на „Новия дунавски модел на управление“, включително „Ръководството за политиката: Как да започнем прилагане на модела за ново дунавско управление“, е достъпен в интернет на адрес: <https://prezi.com/view/g4EGgFmDWc4PCZTryORH/>.

„Дунавската харта за млади таланти“

Дунавската харта за млади таланти е най-важният резултат от проекта EDU-LAB³. Представява едновременно синтез на всички предишни дейности по проекта и очертаване на по-нататъшните стъпки. Наред с другото, Дунавската харта възглавява разработения нов дунавски модел за управление на висшето образование в съответствие с нуждите на пазара на труда, чиято основна цел е да подобри професионалните възможности на младите хора в тяхното родно място. Следва да отбележим, че документът „Дунавската харта за млади таланти“ формира същностен дискурс за обвързване на образованието със заетостта в сектора на висшето образование в страните от дунавския регион. Дунавската харта е инструмент за справяне с 3 основни области на обществените предизвикателства в съответствие с целите на програмата: 1) Политики за пазара на труда; 2) Образователни системи и политики и 3) Демографски промени и миграция.

Церемонията по подписването на Дунавската харта представлява върхов момент не само в рамките на заключителното събитие по проекта EDU-LAB. Нещо повече, тя ще подпомогне прокарването на пътя за бъдещото прилагане на модела за ново управление на съответствието между пазар на труда и висше образование. За да се повиши осведомеността на местно, регионално, национално, макрорегионално и европейско равнище, съответните представители от всички нива бяха поканени да участват активно в заключителната конференция и да подпишат документа, така че да поемат ангажимент за дългосрочно сътрудни-

чество. Със заключителното събитие по EDU-LAB, но преди всичко по време на церемонията по подписването на Дунавската харта, беше постигнат голям медиен ефект, който повишава въздействието на проектните дейности и резултати.

Дунавската харта е публикувана на уебсайта на Програма „Дунав“ и е достъпна за всички 10 страни, участващи в проекта EDU-LAB⁴. Тя е достъпна и за по-широко използване от всички страни, изправени пред сходни предизвикателства, за да насърчи въвеждането във висшето образование на повече и по-професионално ориентирани учебни програми и да въведе модела на тройно сътрудничество (*triple helix*) в техните висши училища. Ползвателите ѝ могат да се позоват на политическото ръководство, разработено транснационално и обхващащо широк кръг от възможни ситуации. То предоставя конкретни стъпки и примери за това, което трябва да бъде прието/предприето за въвеждане и изпълнение на професионални учебни програми във висшето образование. Както вече беше подчертано, моделът е достатъчно гъвкав и не следва стриктно конкретни вече съществуващи системи на свързване на теория с практика и на университетско образование в комбинация с работа в бизнес среда. Моделът е подходящ за използване при различни обстоятелства и в разнообразни образователни системи, тъй като структурата му позволява да се възприемат и приемат само някои части от препоръките в зависимост от конкретната ситуация и нужди.

Партньорите по проекта, но и външни за него заинтересовани страни, участваха активно в подготовката както на Дунавската харта, така и на заключителната конференция, с разбирането на техните роли и възможността за насърчаване на целите на EDU-LAB в по-широка мрежа от участници. По този начин Дунавската харта имаше пряк принос за постигането на специфичните цели като: засилване на сътрудничеството между бизнеса, институциите на висшето образование и публичните власти и администрация; насърчаване на по-

нататъшното изменение на законите и нормативната регулация за висше образование; насърчаване на създаването на по-голям брой професионално ориентирани учебни програми в университетите.

Трайност, устойчивост, бъдещо развитие: какво предстои след края на проекта?

EDU-LAB приключи на 30 юни 2019 г. Дунавската харта за млади таланти е подписана от забележителен брой заинтересовани страни, за да се превърне в отправна точка за последващи дейности, които гарантират териториалното въздействие и възможност за дългосрочни ползи от целите, дейностите и резултатите на EDU-LAB. Всички партньори, включително и асоциираните партньори, като участващите министерства могат да използват „Дунавската харта за млади таланти“ за по-нататъшно постигане на основната цел на EDU-LAB. Хартата насърчава създаването на по-добри професионални шансове за млади таланти в Дунавския регион и показва ангажимента на всички подписали я партньори да подобрят капацитета и условията, за да запазят повече млади хора да учат и работят в своите страни. Хартата е подходящ инструмент за включване и на други партньори след приключване на проекта, особено на такива, работещи по други проекти и инициативи по Програма „Дунав“. Това би могло да бъде институционално закрепено от Дунавската ректорска конференция и да гарантира още веднъж трайност на EDU-LAB и устойчивост на постигнатите резултати. Същевременно, процесът по предварителната подготовка на хартата представляваше възможност за разработване на задължителни дългосрочни ангажименти на трите целеви групи по отношение на новия дунавски модел на управление. Така всички инструменти, създадени по проекта, се оказват свързани и позволяват постигането на синергия за реализирането на стратегическата и на специфичните цели на EDU-LAB. Тъй като Дунавската харта подкрепя необходимостта

те процеси на промяна и заявява анагажимента на подписалите я да работят за конкретни реформи за постигане повече съответствие между висше образование и пазар на труда, това ще позволи на другия инструмент – новия дунавски модел на управление, да стане реалност. Затова очакванията за в бъдеще са Дунавската харта да бъде използвана като мощен мотивационен инструмент за осъществяване на необходимите промени.

Не на последно място, следва да се подчертае, че заключителното събитие позволи да се отчетат резултатите от друга проектна работа – реализацията на пилотни дейности в три от страните, обхванати от EDU-LAB: Словакия, Сърбия и България. Тези дейности всъщност са свързани с постигането на конкретни практически промени и в най-голяма степен са измерител за успеха на проекта в отделните страни-участници.

Германско-словашка индустриално-търговска камара представи пилотните дейности, проведени в Словакия. Сред основните постижения е приемането на критерии за акредитация на програма за професионален бакалавър, одобрени през 2018 г. Първата акредитирана професионално ориентирана бакалавърска програма в Словакия стартира през септември 2018 г. Партньорът „Търговско-промишлена палата на Сърбия“ направи преглед на основните резултати в страната. Сред тях са разработването на пилотна програма за обучение, предложена съвместно от Факултета по икономика, финанси и администрация на Университета в Белград и компанията Gogenje. Беше отчетено, че в Сърбия е в процес на подготовка нов закон за така нареченото дуално висше образование, като партньорите в EDU-LAB от Сърбия – „Търговско-промишлената палата на Сърбия“ и Институтът „Михайло Пупин“, участват активно в изготвянето на този документ.

В България резултатите от пилотните дейности са повече от скромни. Изразяват се в съгласието между по-голямата част от българските участници в EDU-LAB да подпишат

„Писмо за намерение“ за учредяването на „Национална академия за професионално образование в България“. Тя следва да действа като координационна точка на по-нататъшните усилия за утвърждаване на повече професионално ориентирани учебни програми във висшето образование.

В действителност готовността за работа за смяна на модела на висше образование в посока повече практични модули в учебните програми, по-активно участие на бизнеса в обучението и т.н. не е налице нито от страна на висшите училища, нито от страна на бизнеса в България. Опитът по проекта EDU-LAB в другите страни с по-добри резултати показва, че от страна на бизнеса подтикът за въвеждане на промените винаги идва по линия на големи и икономически значими инвеститори в стратегически за съответната страна индустриални сектори (автомобилостроене, машиностроене и др. под.). В България за жалост такива не бяха идентифицирани. От страна на определени висши учебни заведения се заявява известна готовност да бъдат разработени професионално ориентирани учебни програми в професионални направления като мехатроника, туризъм, химическа индустрия. Разбира се, необходими са спешни промени в закона за висше образование и създаване на възможност за акредитация на програмите за професионален бакалавър в тези три направления, за да могат първите студенти да бъдат приети през учебната 2019/2020 година. Към момента това изглежда малко вероятно.

Румяна Желева

Бележки

- 1 Проектът „EDU-LAB: New Danubian Governance in Labour market Relevance of Higher Education“ е финансиран от Европейския съюз чрез ERDF и IPA. Насочен е към подобряване на професионалните възможности на младите хора в региона на

Дунав. Повече информация за проекта е достъпна на: www.interreg-danube.eu/edu-lab. По-нататък в текста проектът се отбелязва само с акронима на английски език EDU-LAB.

- 2 В проекта от България участваха Българска стопанска камара – съюз на българския бизнес (БСК), Технически университет – София, Община Враца и ИИОЗ при БАН
- 3 По-нататък в текста ще бъде наричана за краткост „Дунавска харта“.
- 4 Германия, България, Хърватия, Унгария, Румъния, Словакия, Словения, Босна и Херцеговина, Сърбия и Белгия.

като партньори. Българското Министерство на образованието и науката присъстваше като асоцииран член.